

[17/05/2025 - 04:27 - anhlibrary]

Thưa đại chúng, tuần này chúng ta tiếp tục quay lại cái chủ đề là 12 duyên khởi của kỳ trước, mà mình nhắc tới qua những khía cạnh khác.

Chúng ta biết cái công thức, công thức nổi tiếng của giáo lý Duyên khởi là gồm 12 cái mắc xích, Vô minh duyên Hành, tức là do cái Vô Minh là cái sự gọi là thiếu nhận thức, thiếu hiểu biết ở trong Tứ Đế. Phần Tứ Đế là gì? Chúng tôi đã định nghĩa kỳ trước rồi.

- Không biết mọi thứ là khổ,

- Không biết thích cái gì cũng là thích trong khổ và đau tư trong khổ. Thì đó chính là cái Vô minh ở trong Khổ và trong Tập.

- Từ đó nó dẫn đến cái Vô minh ở trong Diệt và trong Đạo.

Có nghĩa là khi mình không có biết được mọi thứ là khổ thì mình mới có cái phân biệt thích ghét, sướng khổ, rồi mình mới kiếm tìm và đầu tư cái mình thích để mình được hạnh phúc, mà trong khi mình không hề biết rằng mình chỉ là khát nước mà uống nước muối thôi. Thì khi mà mình không có hiểu được cái khổ và cái nguồn khổ, thì mình cũng không có hiểu được cái gì là cứu cánh thoát khổ. Mình không biết mình bị đau răng cho nên mình không có biết giải quyết được cái răng đó hết khổ, mình không biết. Mình cứ lo sức dầu cù là thôi, cứ uống thuốc ngủ thôi, uống thuốc giảm đau thôi. Do vô minh trong Bốn Đế nó mới dẫn đến cái chuyện là mình tạo ra các cái nghiệp thiện ác để mình giải quyết cái chuyện mà thích ghét, buồn vui. Từ các nghiệp thiện ác, mình mới có cái tâm đầu thai, rồi mới có 6 căn, rồi mới có cái sự tiếp nhận 6 trần, rồi từ đó nó mới tiếp tục có cái thương thích, ghét sợ và tiếp tục tạo ra các nghiệp thiện ác và quay lại cái vòng tròn cũ đó là đầu thai nữa. Đó là cái bài kỳ trước mình học.

Còn bài kỳ này thì mình học một khía cạnh khác. Đó là cái chuyện đầu tiên là cái điểm bắt đầu của cái dòng Duyên Khởi đó, đúng, về cái mặt cốt lõi là nó từ Vô minh, nhưng mà trong cái dòng luân hồi của mình, trong thực tế, về lý thuyết bắt đầu từ vô minh, nhưng mà trong thực tế thì Đức Phật Ngài dạy cho mình qua rất nhiều bài kinh, rất nhiều pháp thoại, thì khi mà trình bày về nguồn gốc sinh tử, có lúc Ngài nói bắt đầu từ Vô minh, có lúc Ngài nói bắt đầu từ chỗ khác. Thí dụ như khi mình không có thu thúc lục căn, khi mình không có thu thúc lục căn, mắt thấy, tai nghe mà mình không thu thúc lục căn thì lúc đó là có Tham, Sân, Si, Ái, Mạn, Kiến, Nghi. Như vậy thì mọi sự nó bắt đầu từ cái chỗ là mình không có kiểm soát được các hoạt động của 6 căn trước 6 trần.

Rồi có chỗ Ngài lại nói bắt đầu từ 6 Xúc, tức là tùy thuộc vào cái chuyện mà mình thường xuyên sống nhiều với cái sự tiếp xúc nào? của mắt, tai, mũi, lưỡi, rồi.

Có lúc Ngài bắt đầu bằng cái cái Thọ là mình lấy niềm vui từ cái gì? Và cái gì làm cho mình đau khổ. Chính cái chuyện mà vui buồn của mình nó cũng là điểm bắt đầu cho dòng sanh tử.

- Chuyện thứ nhất là mình sống nhiều với căn nào trong 6 căn. Rồi mình tiếp xúc nhiều trần nào trong 6 trần.

- Mình sống nhiều với Thọ nào trong các cái cảm thọ, cái cảm giác.

Mình sống nhiều trong cái nào thì cái đó là điểm bắt đầu của dòng luân hồi, nhưng mà chúng ta phải hiểu ngầm là không có lúc nào vắng mặt vô minh. Chính cái ông vô minh ông núp lùm ở trong đó, ông mới khiến cho mình sống nhiều trong cái trần nào? Sống nhiều trong cái căn nào? Sống nhiều trong cái Xúc nào. Sống nhiều với cái Thọ nào.

Như vậy thì ở đây cái chữ thời gian, cái khái niệm thời gian ở trong giáo lý Duyên Khởi nó có hai.

- Một là do cái nguồn cội của vô minh của đời trước mà đời này ta có mặt. Do cái tham ái trong 6 trần đời trước mà đời này ta có 6 căn để mà tiếp tục hưởng, tiếp tục tiếp nhận 6 trần, để mà tiếp tục gây tạo các nghiệp. Đó là cái thời gian từ kiếp này qua kiếp kia.

- Nhưng mà cái khái niệm thời gian thứ hai đó là cái thời gian được diễn ra trong từng giây phút. Có nghĩa là trong một cái khoảnh khắc rất ngắn, đây. Chúng ta đứng, chúng ta ngó một cái hoa, ngắm một cái hoa, chúng ta thưởng thức một cái chén chè, một cái ly nước, một cái chung trà thì ngay trong cái khoảnh khắc đó, nó đã có vô minh, nó đã có tham ái, và ngay giây phút đó chúng ta đã kín đáo, gieo tạo cái chủng tử luân hồi cho đời sau? Ngay cái lúc đó, người không có học đạo, không sống Chánh niệm, không sống với trí tuệ thì khó mà tin được cái chuyện là cái tham ái nó gắn liền trong từng hơi thở của chúng ta. Chính vì cái tham sống sợ chết cho nên mỗi hơi thở của chúng ta đó, nếu chúng ta còn thức nha. tôi nói còn thức, ngủ thì khỏi nói, lúc còn thức là nó xen kẽ cái tham ái trong đó mà mình không biết, mình thở mình thấy đã, bằng chứng là khi mình bị ngộ thì mình cảm thấy khó chịu vì mọi thứ nó diễn ra quá nhanh nên mình không có tin là cái tham ái nó có mặt liên tục, có mặt liên tục và ở đâu có tham ái thì ở đó có Vô minh. Chính cái Vô minh đó nó làm cho chúng ta có cái khái niệm.

Vô minh là gì? Vô minh là không biết mọi thứ là khổ đúng không? Chính vì vậy cho nên thay vì mình hiểu đây là nguyên cái đồng rác thì mình lại không hiểu như vậy, mà mình nghĩ rằng trong cái đồng rác này có cái ăn được, có cái xài được, có cái nhặt được, có cái đem về cất được. Cho nên cả ngày mình sống trong đồng rác. Mà lẽ ra mình phải hiểu đây là cái đồng rác thì đằng này mình lại hiểu...rồi có lúc còn ghê hơn cái đồng rác nữa. Chúng ta đi vào một cái bãi mìn để chúng ta hái hoa, bắt bướm. Cái bãi mìn mà chúng ta không biết. Chúng ta không biết, cứ tung tăng trong đó, hái hoa bắt bướm, rồi nắng sớm mưa chiều, rồi nhìn trăng lên đầu núi, rồi ngồi rung chân, ngâm thơ ca hát mà chúng ta không biết là dưới chân mình là mìn không, đây. Không hiểu, thì không hiểu được cái đó, thì là do Vô minh mà nó dẫn đến cái chuyện phân biệt thích ghét. Rồi từ đó có khái niệm buồn vui, sướng khổ. Rồi từ cái chuyện mà thích ghét, buồn vui, sướng khổ đó rồi chúng ta bắt đầu đầu tư. Đầu tư bằng cách là dùng mắt, dùng tai, dùng mũi, dùng lưỡi, dùng xúc giác, dùng ý tưởng để mà theo đuổi cái này, trốn chạy, bắt mẫn, chóng đời, xung đột với cái kia. Mà cái nào trong đó cũng đều là cái nhân luân hồi hết.

Thì bài giảng trưa nay tôi muốn nói cái gì? Tức là đã là phàm phu thì ai cũng có Vô minh hết. Nhưng mà tùy thuộc vào cái tiền nghiệp, cái khuynh hướng tâm lý và cái môi trường sống mà mỗi người có một cái kiểu Vô minh khác nhau, từ đó nó mới dẫn đến cái chuyện là mình tạo ra các nghiệp thiện ác không giống nhau. Có người thì cứ gặp vật chất cứ là đắm say, chìm sâu ở trong đó, nhưng có người thì mau chóng, chán

sợ cái đời sống vật chất hưởng thụ, vật chất hưởng thụ người ta sợ. Nhưng mà có người thì không, có người đầu cho làm con giòi, con ruồi hay là làm con sâu, con kiến gì đó hễ mà có mặt trong môi trường nào thì dính chặt trong môi trường đó, dính chặt. Còn có những người thì do cái huệ căn, do cái tiền nghiệp, khuynh hướng tâm lý và cái môi trường sống. Môi trường này có nghĩa là sống ở đâu? và gặp ai? Gặp được mình sự thiện hữu cho nên họ biết nghi ngờ cái mà họ đang có, cái mà họ đang là, cái mà họ đang có, cái mà họ đang là, nên họ mới biết làm các công đức khá hơn chút. Trong đám làm công đức đó, có người họ biết tu thiền định, rồi về các cõi Phạm Thiên ly dục, nhưng mà cũng được ít lâu thôi rồi rớt trở xuống.

Nhưng mà cái bài giảng tôi giảng trưa nay tôi muốn nói cái gì? tức là còn phàm thì ai cũng còn vô minh hết. Nhưng mà tùy vào cái nền tảng tâm thức, cái nền tảng phước tội của mình mà mỗi người có kiểu vô minh khác nhau. Có người vì vô minh mà họ làm ra các cái nghiệp bất thiện để bị sa đọa, có người vì vô minh mà bậc cao tạo ra các nghiệp lành để về các cõi nhân thiên. Nhưng mà cứ mãi thọ thì nó rớt xuống chỗ thấp nhất, phải đợi đến Phật ra đời, mình nghe Pháp Phật mình mới biết, mình mới hiểu, sướng khổ đều là khổ, gián tiếp hay trực tiếp thôi, sướng khổ đều là khổ, gián tiếp hay trực tiếp thôi. Và nếu mà nói sướng khổ đều là khổ, thì thiện ác đều là nguồn khổ, đều là nguồn khổ. Cái thiện nó đưa tới cái khổ gián tiếp, còn cái ác nó đưa tới cái khổ trực tiếp, đây. Cái niềm vui, cái sự thích thú nó là khổ gián tiếp. Còn cái đau đớn, lo sợ, hờn giận là khổ trực tiếp, mình thì mình chỉ sợ cái khổ trực tiếp chứ không có ngán cái khổ gián tiếp. Khi mà chúng ta bắt đầu thương thích một người, một vật, một phong cảnh, một sự kiện nào đó, một sự việc nào đó là lúc chúng ta đã bắt đầu dẫn thân vào cái con đường khổ nạn mà mình không biết, ngay lúc đó thì nó ngọt thiệt, nó giống như là đường mà đối với người tiểu đường vậy đó, nó giống như muối mà đối với người bị cao máu, và bị thận vậy đó, giống như vậy. Có nghĩa là ngay lúc đó nó ngon thiệt, nó ngon thiệt, nhưng mà cái họa về sau. Cho nên mình, nhờ mình hiểu vậy cho nên mình nhìn thấy một người tiểu đường mà họ ngồi ăn chén chè mình thấy mình ớn rồi, không xong rồi, mình ngồi mà mình thấy một cái ông mà cao máu, mà ông ngồi ông ăn ba cái đồ mặn, ông cầm chai xì dầu mà ông xịt xịt, thì mình nói thôi chết rồi, chết rồi. Nhưng mà cái người biết mới thấy cái đó nó là khổ, sớm muộn thôi, khổ gián tiếp, còn cái người mà không biết gì hết thì thấy đó là ngon miệng. Thì ở đây cũng vậy thì tùy vào cái phước duyên của mình mà mình có đi đủ ba bước hay không?

- Bước một là mình chỉ biết thích ghét, buồn vui, sướng khổ thôi.

- Bước hai, mình biết phân biệt thiện ác, làm lành lánh dữ về các cõi nhân thiên.

- Bước ba là phải gặp được Thánh hiền, chư Phật để mà học hỏi giáo lý, để mình mài bớt cái vô minh, mài bằng cách nào ta? mài bằng cách nào? Vô minh là si mê đúng không? mà đối lập với si mê là gì? Là trí, là trí tuệ. Mà trí thì nó có ba cấp là Văn, Tư, Tu.

- Văn có nghĩa là mình hiểu biết thông qua những gì mình đọc, mình học, mình nghe từ người khác.

- Còn Tư là cái khả năng thẩm thía, tiêu hóa, dựa trên những gì mà mình đã nghe, đã học, đã đọc.

- Còn Tu tức là thể nghiệm, cái thân chứng, cái thực chứng.

Thí dụ như mình học giáo lý, mình học như vẹt vạy đó, học như kết. Mọi thứ là vô thường, thân tâm là vô thường, nhưng mình biết cho biết vạy thôi, chứ còn mình vẫn tung tăng sinh hoạt như ý thích thì tới rằm tháng tám maróc mình cũng không có cơ hội thấy được cái thân tâm này là Vô ngã, Vô thường. Phải buông hết, sống chánh niệm. Buông đây có nghĩa là gì? Buông đây không phải là dẹp hết đời sống thường nhật, không phải. Mà buông đây nghĩa là không còn bận tâm cái gì hết, trách nhiệm thì cứ làm nhưng mà tất cả mình hiểu đó là cái chuyện phải làm thôi, chứ không có gì để nặng lòng. Cái mà mình đặc biệt, mình quan tâm chính là đời sống chánh niệm tỉnh thức. Làm gì biết cái này, nhớ. Làm gì biết cái này, thì thông qua cái làm gì biết này mình mới có cơ hội mình biết được rất là nhiều chuyện độc đáo.

Chuyện thứ nhất là mình biết rằng mọi thứ nó không có đứng yên, mọi thứ nó tồn tại, vận hành và xuất hiện. Xuất hiện, vận hành và tồn tại, phát triển hay là lụi tàn. Hoàn toàn là do vô số điều kiện và trên một cái nguyên tắc một cách rất là buồn cười đó là sự vô thường, mọi thứ nó chỉ xuất hiện bằng sự thay thế lẫn nhau, cái sau nó thay thế cái trước, đây là do mình sống tỉnh thức. Mình làm gì biết này, cả công việc, rồi hoạt động, rồi tâm trạng, rồi cảm xúc, cái gì nó xuất hiện mình đều biết, bởi vậy mình mới thấm thía là mọi thứ nó xuất hiện, nó tồn tại, nó phát triển bằng cái luật vô thường. Và thông qua đó, thông qua cái đời sống tỉnh thức, mình thấy ra cái chuyện thứ hai, đó là mình thấy mọi thứ nó là bất trắc và bất toàn, tức là khổ, bất trắc và bất toàn. Cái khổ đây có hai là khổ cảm giác và khổ bản chất.

- Khổ cảm giác thì mình thấy, cái khổ thân, khổ tâm là mình thấy.

- Khổ bản chất có nghĩa là cái gì mà nó mong manh, nó phù du cho bản thân, cái đó là một sự bất toàn, một sự bất trắc. Cái chữ bất toàn, bất trắc đó nó chính là khổ. Khổ phải hiểu nghĩa rộng như vạy đó. Và cái gì nó vô thường, cái gì nó là khổ thì đương nhiên nó không có đáng, nó không có đáng để mà mình gọi là tôi hay của tôi. Bởi vì mình chỉ là một nắm cát thôi, mình chỉ là một cái đồng bọt nước thôi, mình chỉ là ảo ảnh, là sương mù thôi. Thì thử hỏi một nắm cát, một đám mây, một vùng sương khói, mây mờ thì có đáng gì để mình thiết lập ở trong một cái ý niệm tôi và của tôi. Mà tại sao cái đó nó quan trọng? là bởi vì khi mà mình thấy rằng mình là do duyên mà có, có rồi sao ta? Có trong một cái hình thức tổng hợp của nhiều cái thành tố. Cái biết này nó cho mình nhiều cái lợi lắm, nếu mà đủ duyên thì mình chứng Thánh, còn không thì mình gieo duyên làm giải thoát cho đời sau.

Và cái thứ ba nữa là ngay hiện tại mình sống rất là an lạc, là bởi vì mình luôn luôn sống trong cái ý thức rất rõ là mình do duyên mà có, do các duyên, do vô số duyên, vô số điều kiện mà có, và có trong một cái hình thức là một khối tổng hợp. Thì nhờ vạy cho nên trước thị phi, trước trọng bệnh, trước cái giây phút cận tử, trước những cái giây phút mà ngật nhèo, nguy khôn, khổ nạn, thì tự nhiên thôi, mình không cần gồng, tự nhiên thôi thì một người mà thường trực sống trong cái nhận thức đó thì tự nhiên họ có cái khả năng an lạc tự tại mà người ngoài không có tin được, không có tin được. Chúng ta có thể không có tin Phật, nhưng mà ít ra chúng ta cũng phải biết xài cái đầu chứ. Mình ngồi mình nghĩ coi.

- Thứ nhất, mình có nên sống an lạc, mình có quyền sống an lạc hay không? Đó là cái thứ nhất.

- Cái thứ hai, ngoài cái chuyện có nên và có quyền hay không thì mình nên nghĩ thêm một cái chuyện nữa mình có khả năng làm cái chuyện đó hay không?

- Và cái thứ ba là mình nên làm cái chuyện đó bằng cách nào? Phật dạy rồi, khi mà con biết rõ con là cái gì thì tự nhiên con được an lạc. Mà vấn đề là mình thích làm vẹt, làm kết hơn, cho nên một là không học gì hết, làm giun, làm dế, còn đũa nào khá khá thì khoái làm kết, làm vẹt, có nghĩa là biết nhưng mà biết cái miệng thôi. Nhưng mà có chuyện phải nói rõ, còn phàm mà, ai cũng có lúc bầy hầy, bê bối. Nhưng ngoài cái giây phút đó ra mình phải nhớ không ai đúng hơn Phật hết, không ai đúng hơn Phật, không ai đúng hơn Thánh hiền hết. Không ai hơn các Ngài, các Ngài dạy mình rất rõ, con là cái gì? Tại sao con máu lệ và bây giờ con làm gì để con được an lạc thì là Ngài dạy quá rõ, rõ lắm luôn, Ngài cho mình biết là cái luân hồi là cái gì? Luân hồi đây là:

- Một, nó là sự luân chuyển từ đời này sang kiếp khác.

- Nhưng luân hồi nó còn nghĩa hai nữa. Đó là những cái sướng khổ từ giây phút này qua giây phút khác, từ cái thiện này sang cái ác kia. Từ cái ác kia sang cái thiện nọ. Bởi vì cái dòng luân hồi nó là một cái hình thức vĩ mô, còn cái kiếp sống thường nhật của mình mỗi phút là hình thức vi mô của cái gọi là dòng luân hồi.

Từ kiếp chó qua kiếp người, từ kiếp người xuống kiếp lợn, từ kiếp lợn lên kiếp chim, từ kiếp chim xuống kiếp cá. Thì đó là luân hồi vĩ mô.

Còn vi mô là sao? nó cũng là một sự lặp lại của một chuỗi dài nhân quả thôi. Từ cái khổ này qua cái sướng kia, từ cái sướng kia qua cái khổ nọ, từ cái buồn qua vui, từ vui qua buồn, từ thiện qua ác, từ ác qua thiện, từ người qua con, từ con qua người, nhớ. Thì mình thấy rằng cái sự luân hồi này nó diễn ra có hai trường hợp. Tức là nó luân hồi từ kiếp này sang kiếp khác mà nó cũng là luân hồi từ giây phút này sang giây phút khác và trong đời sống thường nhật của mình, mình có kiểu luân hồi nào thường nhất, cái kiểu luân hồi vi mô nào thường nhất, thì mai mốt mình cũng luân hồi vĩ mô theo cách đó.

Thí dụ trong một ngày mà mình hết ăn cái này qua ăn cái kia, hết giấc ngủ này nối tiếp giấc ngủ nọ, hết cái tình ái này qua tình ái kia. Nói chung đại khái nôm na đi, ăn, ngủ, tình dục và bày đàn thì cứ hết này tới kia, cứ hết này tới kia, đó cũng là một kiểu luân hồi, đó là luân hồi vi mô. Thì cái vi mô này nó dẫn tới cái luân hồi vĩ mô, tức là đời sau sinh ra mình làm cái loài gì mà nó tương ứng với cái kiểu luân hồi vi mô. Là sao ta? Tức là mình thích ăn phải không? thích ăn, thích ngủ, thích bày đàn, thích cặp đôi đúng không? thì mình sẽ sanh làm mấy cái con đó, là cái con gì mà chỉ biết ăn, biết ngủ, biết bày đàn, biết cặp đôi, biết phái tính, đại khái như vậy đó. Thì đó là từ cái vi mô nó dẫn đến mấy cái vĩ mô. Từ cái kiểu luân hồi trong từng phút nó dẫn đến từng giờ, từng ngày, từng tháng, từng năm, từng thập niên và cuối cùng là nguyên một cuộc sống của mình, và sống nhiều với cái gì? mình nặng lòng với cái gì? Mình sẽ đi về cái chỗ y chang như vậy đó. Cho nên chắc cũng cả hàng ngàn lần tôi nói trong từng phút trôi qua, thông qua những gì mình thích ghét, những gì mình quan tâm, những gì mình nặng lòng. Chúng ta kín đáo có mặt trên con đường dẫn về đâu đó và trong từng phút trôi qua, chúng ta đang kín đáo xây dựng một chôn về cho mình ở đâu đó và chôn về đó có thể là một thiên cung trên cõi trời. Có thể là một cái villa sang trọng ở cõi người, mà cũng có thể là một cái chuồng lợn, chuồng ngựa hay là một cái hang hóc nào đó cho chôn, cáo, chuột, bọ, tùy mình. Mình đang kín đáo xây dựng. Thì cái giáo lý Duyên Khởi ở đây tôi đã nói, đó là trong bài học này tôi nói hai chuyện, tuần sau mình nói tiếp chuyện khác. Tuần này tôi nói hai chuyện.

Chuyện thứ nhất là tùy thuộc vào cái vô minh của mỗi người, đấy, mà chúng ta có một cái kiểu thiện ác không giống nhau và từ đó chúng ta có một hành trình luân hồi không giống nhau. Và từ đó nếu có duyên may gặp Phật thì trên cái nền tảng thiện ác của mình, chúng ta cũng lắng nghe Phật bằng cái nền tảng rất riêng, và chúng ta cũng gieo trồng cái chủng tử giác ngộ bằng một cái con đường rất riêng để mai này trong cái quá trình tu chứng, giai đoạn tiền đắc đạo thì chúng ta cũng có một cái thân phận, một cái mảnh đời cũng rất riêng.

- Có vị trước khi đắc đạo nghèo đói, thiếu ăn, bệnh tật, xấu xí, dị dạng.

- Có vị trước khi đắc đạo giàu sang, khỏe đẹp, thông minh, tiếng tăm, quyền lực.

Rồi cận một chút, cận giai đoạn đắc đạo có vị phải tu rất khó, phải tu rất cực để đắc, rất chậm, các vị tu rất cực, nhưng mà đắc rất nhanh, có vị tu rất thoải mái mà đắc rất chậm, và có vị tu thoải mái mà đắc rất nhanh. Tổng cộng là bốn trường hợp, đấy. Tức là:

- Tu sướng mà đắc chậm.

- Tu sướng mà đắc nhanh.

- Tu khổ mà đắc chậm.

- Tu khổ mà đắc nhanh.

Cái này trong Kinh nói chứ không phải tôi nói nha. Thì bốn cái này ở đâu nó ra? thì chính là nó được, là mình đó kín đáo, âm thầm kiến tạo cái lộ trình đó từ vô lượng kiếp. Tức là vì mình có một cái kiểu ác không giống ai, cho nên nó dẫn đến một cái kiểu thiện không giống ai. Mà từ cái kiểu thiện không giống ai, nó mới dẫn đến một cái kiểu ác không giống ai. Mà từ đâu nó có cái không giống ai? là vì cái vốn liếng hành trang của mình vốn dĩ nó không giống ai, đấy. Cho nên khi mình ác thì mình ác kiểu rất riêng. Và tới hồi khổ thì mình khổ có kiểu khổ rất riêng, đấy.

Thí dụ nói nghèo đi, thì mình nhìn, lấy mắt mình nhìn thì thấy nghèo giống nhau có gì mà không. Mỗi một gia đình, mỗi một cái thân phận, mỗi một thành viên trong gia đình, nó có cái khổ đặc biệt lắm. Cái bà đó bà có 10 con, mà nghèo khó, không học hành, không nhan sắc, không học thức, mảnh đời không giống nhau, có cái kiểu khổ khác nhau, xong chưa? Rồi.

Qua đến cái làm thiện, tới cái nền tảng tiền nghiệp, khuynh hướng tâm lý và môi trường sống, tôi gọi chung là nền tảng sinh tử, tới lúc hành thiện thì mỗi người cũng hành thiện theo kiểu khác nhau, đấy. Có người thì thích bố thí, có người thích phục vụ, có người thích học đạo, có người thích ngồi thiền, có người thích cầu khẩn, đấy, thấy chưa? đó là hành thiện. Rồi tới lúc mà hưởng được quả lành thì cái nhân thiện khác nhau, cái quả thiện cũng khác nhau, đấy. Có người giàu nhưng mà xấu, ngu. Có người giàu, đẹp, khôn mà bệnh, bệnh dữ lắm. Còn có người thì ngu, giàu, nhưng mà đẹp, nó ngu thiệt, nó khờ, nó học hành không được, nó ngu mà nó rất là giàu, nhưng mà nó lại rất là đẹp, nhiều lắm, đủ cách hết, ác nghiệp cũng đủ cách, mà thiện nghiệp cũng đủ cách. Là từ đâu mà ra? là từ cái Vô minh. Các kiểu vô minh nó tạo ra các kiểu thiện ác. Từ các kiểu thiện ác nó tạo ra các cái kiểu sướng khổ, và trên nền tảng sướng khổ đó, chúng ta lại tiếp tục thiện ác theo một cách rất riêng và sướng khổ theo một cách rất riêng và đời sống đó là một sự chọn lựa, không có gì là ngẫu nhiên mà cũng không có gì là do một cái đấng tối cao nào tạo ra mà tất cả là do chính chúng ta. Chính chúng ta là cái người quyết định mọi sự, thì đương nhiên trong room này có nhiều người không đồng ý, các vị nói là tại sao mình không có tin vào đấng tối cao

hoặc là tại sao mình không có cho mọi thứ là ngẫu nhiên, thì tùy hỉ thôi, đạo Phật là tùy hỉ. Thì nếu mình là một cái người bình tĩnh, cần trọng thường mình chọn cái cách suy nghĩ nào? Một là mình đổ cho cái sự ngẫu nhiên, hai là mình đổ cho một cái đẳng tối cao, ba là mình tự có trách nhiệm. Đó là một.

Cái thứ hai. Dầu ai nói gì thì nói chúng ta tự hỏi lòng mình, chúng ta nên sống sướng hay sống khổ? Tự hỏi đi, tự hỏi nên sống sướng hay sống khổ, chúng ta có nên sống thoải mái, an lạc hay không? và an lạc thoải mái nó có nhiều kiểu. Kiểu bắt trặc và kiểu chắc ăn. Bắt trặc có nghĩa là hưởng thụ, nhắm mắt hưởng thụ, nhắm mắt tội lỗi, không phân biệt thiện ác. Còn cái kiểu mà sống an lạc, cái kiểu mà chắc ăn là sống thiện tí. Đó là một.

Thứ hai, tại sao mình phải sống thiện? Phật dạy rồi, con buông bớt, con sẽ an lạc. Hai đứa bồ thí, một đứa bồ thí kiểu thả diều, và một đứa bồ thí kiểu thả chim thì bồ thí kiểu thả chim nó an lạc hơn bồ thí kiểu thả diều. Bồ thí mà còn có sợi dây mà nó dụt dụt, nó còn trao gửi, giao phó, ký thác trong đó, có rất nhiều cái tâm tình, ước vọng, thì nó nặng nề hơn cái đứa mà nó tu hành mà cái lòng nó nhẹ nhàng thoải mái đúng không? Phật dạy buông bớt ngay trong cái thiện nó cũng có cái kiểu thiện buông và kiểu thiện bám, nói gì là cái ác, nói gì là cái ác.

Cái dòng luân hồi 12 Duyên khởi phải được hiểu như vậy, phải được hiểu như vậy, phải được hiểu rằng là chúng ta làm chủ cuộc đời mình, nói là vô ngã, nghe kỹ nè, nói là vô ngã là không có gì là tôi, là của tôi. Chúng ta không thể nào điều khiển mọi sự như ý mình muốn. Tức là mình muốn mình sống hoài đừng chết, mình muốn trẻ hoài đừng có già, mình muốn sướng hoài đừng có khổ, muốn cười hoài đừng có khóc, cái chuyện đó không được. Nhưng mà cái chuyện này mình làm được. Mình tạo điều kiện cho đừng có khóc, mình tạo điều kiện cho đừng có khổ, mình tạo điều kiện để không còn sanh tử nữa, mình làm được cái đó, giống như mình học về hóa chất để mình biết được một giọt nước nó gồm có những gì trong đó. Chúng ta không thể nào mà thay đổi được cái thuộc tính, cái bản chất của một dòng nước, nhưng mà chúng ta hoàn toàn có thể lấy nước lên để tắm giặt, hoàn toàn có thể đào kinh, đào giếng dẫn nước vào để cho có nước xài, dẫn nước vào ruộng, vào vườn, được. Nhưng mà chúng ta không thể nào mà biến cho tất cả nước trên hành tinh này nước không còn là nước nữa thì không được. Cái bản chất của nước muôn thuở là như vậy. Ở đây cũng vậy, chúng ta phải tiếp tục sanh, già, đau, chết. Đã có mặt là phải có già, có chết. Cái gì đã có sanh thì nó phải có diệt, chúng ta không can thiệp được cái đó. Nhưng mà chúng ta có thể làm được việc này. Chúng ta sanh ra ở đâu? Cái đó mình làm được, còn sanh ra mà không chết chúng ta làm không được, nhưng mà chúng ta có thể tạo ra cái nghiệp để mà mình sanh ra ở đâu, chúng ta sống ở trong hoàn cảnh nào? Được, còn sống ở trong đó mà 100% được hạnh phúc thì cái đó không được, nha. Cái nào được, cái nào không được thì phải học, phải học cái đó. Phải học cái đó cho biết, mà tại sao phải học? học để biết rằng chúng ta thực sự có cái biết cái khả năng của mình có giới hạn. Và chính cái giới hạn đó là một cái khổ. Hễ còn có mặt trên cuộc đời này dầu thiện cách mấy, dầu sướng cách mấy thì nó vẫn bị trói cột trong những nguyên tắc rất là căn bản đó là Vô thường, Khổ và Vô ngã. Cho nên là người không biết đạo thì làm lành lánh dữ để cầu quả nhân thiên. Còn người biết đạo rồi thì làm lành lánh dữ để cầu được giải thoát không còn tiếp tục sướng khổ, và thiện ác nữa, đấy. Tức là bằng quả vị La Hán đấy. Chúng ta nhớ phải hiểu cái chữ Vô ngã, Vô thường như vậy

đó, có nghĩa là cái gì chúng ta can thiệp được và cái gì không can thiệp được. Chúng ta mượn nước đầy thuyền thì OK. Nó vô thường thì mình mượn cái Vô thường đó để hôm nay tốt hơn hôm qua. Tháng này mình an lạc hơn tháng trước. Nhưng mà hãy nhớ cái tốt đó là Vô ngã, Vô thường và cái sướng đó, cái an lạc đó cũng là Vô ngã, Vô thường. Mình chỉ có thể làm được một ít gì đó thôi.

Chúng tôi nhắc lại, chúng ta không thể thay đổi được một dòng sông. Chúng ta chỉ có thể chèo xuồng trên dòng sông đó, ca hát, mỉm cười, ăn uống và nằm ngủ quên trong thơ ngây, cái đó được, cái đó được. Nhưng mà cái dòng sông chúng ta không thay đổi được đâu. Cái dòng chảy sanh tử luân hồi chúng ta không thể thay đổi được nó, chúng ta chỉ làm được một chút gì đó trong một cái chùng mực nhất định thôi, rồi. Thì học về giáo lý Duyên khởi, tôi nhắc lại, cái mô hình này có người không đồng ý, có người thì đồng ý, cái đó tùy duyên, nhưng mà cái quan trọng nhất mình học giáo lý Duyên khởi để mình hiểu được rằng mọi sự nó do vô số điều kiện mà có một cách hợp lý, đây, một cách hợp lý và do vô số điều kiện mà có. Và mỗi sự hiện hữu trên đời này đều của một hạt bụi hay là của một ngọn núi thì đều là một khối tổng hợp của rất là nhiều thành tố trong đó. Một hạt bụi đó hay là một ngọn núi đó, thì mỗi thứ như vậy đó là một khối tổng hợp của rất là nhiều thứ, nhiều thành tố. Mỗi khối tổng hợp đó nó có mặt ở đời này cũng nhờ vào vô số điều kiện. Tôi nhắc lại vô số, chứ không phải là rất nhiều, mà là vô số. Một cái lá cỏ, một cái giọt sương, một nụ cười, một giọt lệ, một hồ nước, một đại dương, một nhật nguyệt, một con người, một con ong cái kiến, tất cả đều có mặt bằng vào sự tác động, sự hỗ trợ của vô số điều kiện. Do Duyên mà nó có, đã có rồi có lúc nó mất đi. Chúng ta phải chấp nhận đó là một sự thật, phải chấp nhận.

Có một chuyện cũng đáng suy gẫm, ông hàng xóm của tôi vừa mất, thì trước ngày ông mất, trên con đường từ trên lộ dẫn xuống cái am của tôi, có hai đóa hoa tulip rất là đẹp, và lúc đó thì ông còn đi được, chắc chắn là ông phải thấy hai đóa hoa tulip đó, nó to lắm, to lắm luôn, đại đóa, nở đại đóa to lắm và đỏ rực. Ông đi rồi, hôm nay hai đóa hoa tulip đó vẫn còn, vẫn còn, mấy tuần lặn, mấy tuần nó mới rụng, nó mong manh như vậy đó, biết như vậy, coi kiếp người nó như một kiếp hoa, và kiếp hoa nó cũng như kiếp người, tập đi, sống an lạc, cuộc đời nó có ra sao đi nữa, chúng ta phải chấp nhận sự thật, phải chấp nhận sự thật.

Năm nay tôi 56 rồi, ông hàng xóm tôi 70, ông mất năm 70 tuổi. Thì nếu mà tôi còn sống lâu, thì thời gian còn lại chỉ còn 14 năm nữa là tôi bằng tuổi ông bây giờ, mà chắc gì tôi được khỏe như ông. Sáng mai này nè, bây giờ tôi đang giảng cho các vị, tính theo giờ Paris, thì giờ này là 2:00 PM Paris, ngày thứ năm. Sáng mai 9:00 AM là tôi đi khám prostate (khám tuyến tiền liệt) ở Đức, tôi đang ở Thụy Sĩ, tôi đi khám bên Đức, khám định kỳ thôi. Bảo hiểm họ thấy mình trên 55 là họ bắt đi. Tại sao tôi đem nói chuyện đó ra ở đây. Tuy là khám định kỳ nhưng mà khó nói lắm, rất là khó nói lắm. Nếu mà họ phán là nó có chuyện gì thì coi như là cái lớp này đẹp. Và tôi đã dự trù rồi. Thấy không xong tôi đi về đâu? Tôi đi về Ấn độ, tôi tìm một cái bệnh viện nào tôi nằm đó tôi chờ chết, hễ còn đi bộ được thì lết ra các Phật tích, Phật cảnh đó. Hoặc là tôi về Miến Điện, có thể là về Kalama, nhờ một hai bà con nào đi qua nấu đùm chén cháo lúc cuối đời đó mà, mình không có loại trừ trường hợp đó. Rồi cũng có khả năng mệt quá bay không nổi, nằm lại ở Châu Âu, hoặc có một ngày nào đó tôi

đi về Mỹ, như năm ngoái tôi về 6 tháng, về Mỹ nó mệt quá bay không nổi nữa, nằm chết bên Mỹ. Khó nói lắm quý vị.

Trong Thanh Tịnh Đạo nói rằng chúng ta chết ở đâu? chết kiểu gì? Và chết lúc nào? Chết rồi đi về đâu? Đó là những cái chuyện mà một người không có tu học, không có làm chủ được. Chết lúc nào? chết ở đâu? chết kiểu gì? Trong đó nói rất rõ, có loài sanh dưới nước, chết trên bờ, có loài sanh trên bờ chết dưới nước. Có loài chết trẻ, có thứ chết già. Có thứ chết do hết phước, có thứ chết do cái đoạn nghiệp, nhiều kiểu chết, và có chuyện rất là quan trọng, mình muốn không sợ chết chỉ có hai cách đó là tu trí và tu bi.

Tu trí có nghĩa là đủ cái trí tuệ thấy được mình là giả hợp là một nắm cát, là bọt nước, là mù sương, thấy rớt ráo, thấy bằng tâm khảm, chứ không phải thấy bằng cái miệng, thấy bằng kiểu vẹt, két. Đó là đại trí.

Còn Đại bi là cái lòng mình nghĩ về chúng sinh nó nhiều hơn nghĩ về bản thân. Vì lòng đại bi, thương cho bao nhiêu kẻ không đủ phước để sống an lạc, không đủ trí để sống an lạc, không biết Phật pháp để sống an lạc, không học Phật pháp để sống an lạc, không hành theo Phật pháp để sống an lạc, như ông hàng xóm của tôi, ông tốt lắm, nhưng hoàn toàn không biết gì Phật pháp hết. Cả đời chỉ biết Chúa thôi, cả đời chỉ biết Chúa thôi. Thì có nhiều người trong room khi nghe tôi nói thế này các vị nói rằng không biết Phật pháp cũng không sao, miễn là sống tốt thôi. Làm một người chồng tốt, làm một người cha tốt, một người con tốt, một người bạn tốt, một người công dân tốt thì đã được rồi, thì đó cũng là một cách nghĩ. Nhưng mà theo tôi, nếu các vị hỏi tôi, thì tôi nói thế này, biết thêm Phật pháp thì càng tốt. Không hề có ý kêu gọi, tuyên truyền, nhồi sọ, tẩy não ai hết. Các vị hỏi tôi là thành một người tốt đủ. Tôi nói được rồi, được hay lắm. Thành một người tốt là quá tốt. Mà nếu biết được Phật pháp thì càng tốt, rất tốt, tốt càng thêm tốt. Bởi vì thế giới chính là những gì mình nhìn thấy. Câu đó rất là quan trọng: thế giới chính là những gì mình nhìn thấy, đấy. Tùy vào cái nhãn quan, cái nhãn lực của mình. Cái thị lực của mình mà mình thấy được thế giới này bao xa. Tùy vào cái tình trạng sức khỏe, trình độ học thức, tình trạng sức khỏe, điều kiện tài chánh, tâm tình, cảm xúc, tất cả nó trộn lại nó tạo nên một thứ nhãn quan để chúng ta nhìn về thế giới. Ở thế giới này nè nó chính là những gì mà mình nhìn thấy, thông qua cái nền tảng tâm thức của mình. Và Phật pháp, Đức Phật cho mình cái nhìn rất là đặc biệt về thế giới. Đấy, cho nên thế giới chính vì vậy là những gì mình thấy mà Đức Phật thì Ngài cho mình một cái nhìn rất đặc biệt về thế giới, thì tại sao mà mình không học Phật, tại sao? Học Phật có ba cách.

- Một là học Phật.
- Hai là gắm lời Phật.
- Ba là hành trì lời Phật.

Đó là Văn, Tư, Tu. Thì nếu chỉ là học lời Phật thôi thì lợi ích được mớ, gắm lời Phật, thấm thía lời Phật lợi ích thêm mớ nữa. Và cuối cùng là hành trì lời Phật thì bội phần lợi ích, bội phần lợi lạc.

Chúng ta học về giáo lý Duyên khởi, tuyệt đối không phải để mà thỏa mãn tri thức, thỏa mãn cái lý luận, để mà có được một kiến thức cầm tay đi ăn giỗ. Mà chúng ta học về Giáo Lý Duyên khởi để chúng ta có dịp thấm thía về mình và cuộc đời hơn.

OK. Hẹn bà con vào tuần sau.

(Kalama tri ân đh Nguyễn Thị Ngọc Ánh ghi bài)